

Neolit

Neolithic

Bánov (okr. Uherské Hradiště)

„Vavříkovce“, parc. č. 6177.

Neolit-eneolit. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Slováké muzeum v Uherském Hradišti, p. o., př. č. 9/21, inv. č. A 257535, A 257536.

Lokalizace: WGS-84 – 48.9658933N, 17.7373464E

V roce 2021 proběhl v souvislosti s rekonstrukcí polní cesty menší záchraný archeologický výzkum v poloze Bánov – „Vavříkovce“ (Kuchař 2021). Na krátkém úseku nově budované silnice lemující jižní břeh přehrady Ordějov byly po skrytí ornice identifikovány nevýrazné stopy sídlení v podobě dvou středně velkých, částečně zachycených sídlištních objektů (část zasahovala mimo vozovku a nebyla zkoumána), osmi sloupových jam a pěti malých kúlových jamek. Sloupové jámy utvářely řady, odkryt tak byl nekompletní půdorys nadzemní, patrně pětiřadé sloupové konstrukce. Shluk pěti malých kúlových jamek situovaných v blízkosti větší konstrukce tvoří v půdorysu tvar kříže, účel původní struktury tvořené těmito kúly je ovšem nejasný. Přestože výplně objektů byly dobře zřetelné a projevovaly se sytým černým zbarvením, získáno bylo jen minimum archeologických nálezů. Na základě charakteru keramické hmoty čtyř drobných střepů z nezdobených výdutí můžeme výše uvedené stopy osídlení datovat jen rámcově, a to pravděpodobně do období neolitu až eneolitu. Kromě zmíněných střepů se podařilo získat už jen několik drobných kousků mazanice. Jaký mohlo mít toto nově identifikované sídliště vztah s nedalekým hradištěm Ordějov na katastru Bystřice pod Lopeníkem (800 m SV vzdušnou čarou od popisované lokality) zůstává otevřenou otázkou, jelikož ani datování samotného hradiště nebylo dodnes spolehlivě objasněno (cf. Měřínský 1976; Čižmář 2004).

Literatura

Čižmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri.

Kuchař, Z. 2021: *Bánov – „Vavříkovce“*. *Hlavní polní cesta P2*, P33 k. ú. Bánov, V8, II. etapa. Rkp. nálezové zprávy, č. j. MTX202200063. [cit. 2022-03-25]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digearchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202200063>.

Měřínský, Z. 1976: Hradiště Ordějov u Bánova (okr. Uherské Hradiště) a otázka jeho datování. *Vlastivědný věstník moravský* XXVIII(2), 219–221.

Summary

A minor rescue excavation took place in 2021 in connection with the reconstruction of a country road in Bánov – “Vavříkovce” field (Uherské Hradiště District). The excavation identified indistinctive traces of human occupation that were only generally datable to the Neolithic or Eneolithic.

Jaroslav Bartík, Zdeněk Kuchař

Bezměrov (okr. Kroměříž)

„Přední hony“.

Moravská malovaná keramika (neolit). Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3272856N, 17.3247161E

V době mezi 1. až 9. listopadem roku 2021 byl proveden pracovníky Archeologického centra Olomouc, p. o., záchraný archeologický výzkum na lokalitě Bezměrov – „Přední hony“, který předcházal plánovanou investiční stavbu VTL plynovodu Moravia. Na trase plynovodu jde o úsek mezi 81,5 km a 81,6 km. Investorem stavby byla společnost NET4GAS, s.r.o. V průběhu výzkumu bylo zachyceno celkem šest archeologických objektů, z nichž pouze ze dvou pochází početnější archeologické nálezy v podobě keramiky, štípané a broušené kamenné industrie. Z hlediska funkční interpretace šlo s největší pravděpodobností o hliníky, které byly sekundárně využity jako odpadní jámy. Na základě získané keramiky bylo možné zachycenou část sídliště přisoudit kultuře s moravskou malovanou keramikou. Záchraný výzkum tak přispěl k dalšímu poznání neolitického osídlení na katastru Bezměrova (cf. Daňhel 2008).

Literatura

Daňhel, M. 2008: Archeologické nálezy a lokality na katastru obce Bezměrov (okr. Kroměříž). *Střední Morava. Vlastivědná revue* 27, 49–64.

Summary

A part of a Neolithic settlement was detected in Bezměrov – “Přední hony” field (Kroměříž District) during a rescue excavation carried out in connection with the construction of the Moravia high-pressure gas pipeline. Altogether, six features were examined. Based on pottery found in the two clay pits that were the richest in finds, the settlement was dated to the Moravian Painted Ware culture period.

Vít Záhorák

Bořetice (k. ú. Bořetice u Hustopeč, okr. Břeclav)

„Panské“, parc. č. 1151/64.

Moravská malovaná keramika (neolit). Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – objekt 53: 48.9177553N, 16.8583925E; objekt 54: 48.9177197N, 16.8584075E

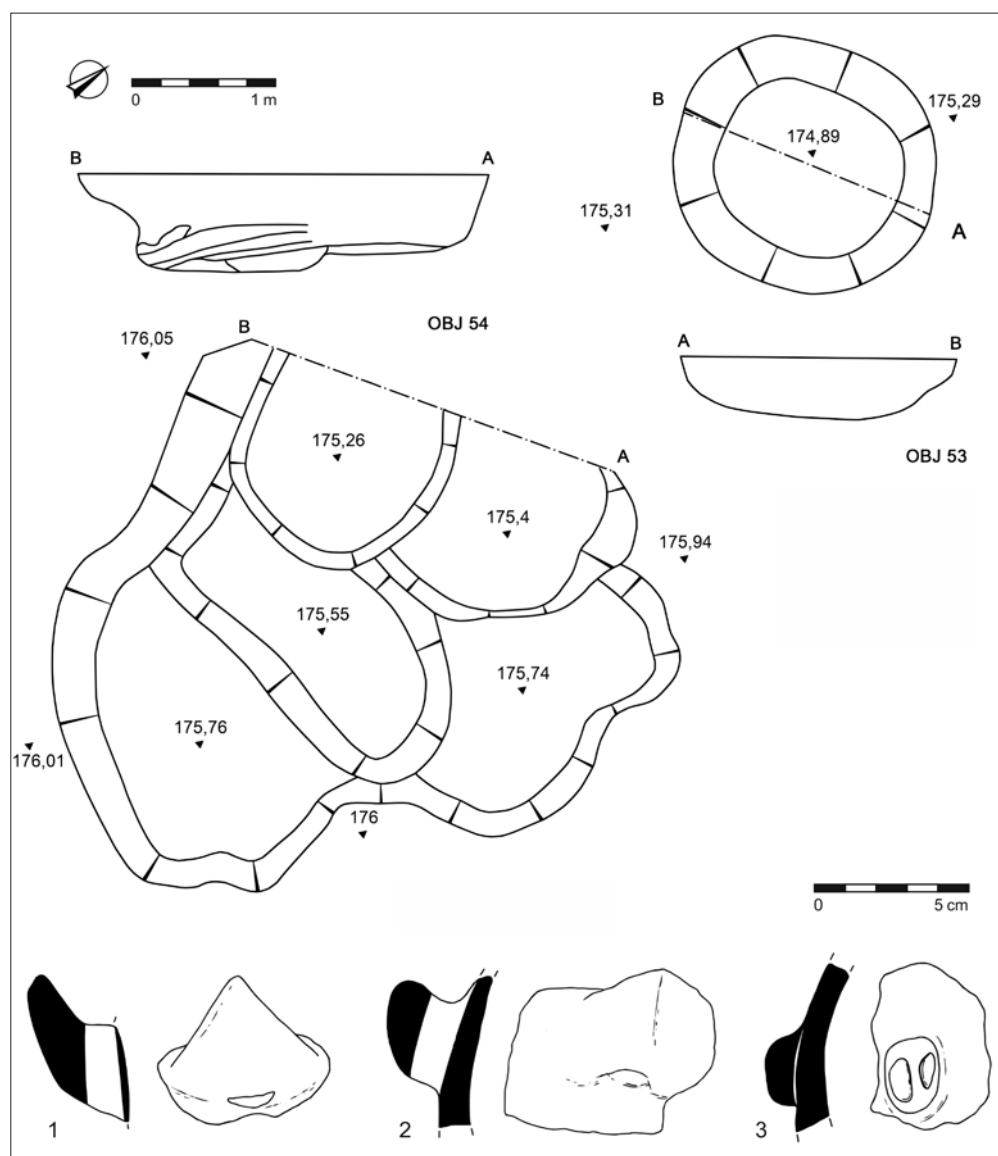
Během záchraného archeologického výzkumu vyvolaného stavbou nového rodinného domu byly při severním okraji intravilánu obce Bořetice v poloze „Panské“ objeveny dva zahloubené

objekty neolitického stáří. Lokalita se nachází na levém břehu říčky Trkmanky, která je levostranným přítokem řeky Dyje. Místo je situováno na mírném severozápadním svahu v nadmořské výšce okolo 175 m. Záchraný výzkum zde provedli v roce 2017 pracovníci Střediska pro výzkum doby římské a stěhování národů Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Během uvedeného výzkumu byly kromě neolitických jam odkryty a zdokumentovány také antropogenní struktury hospodářsko-sídelního charakteru z doby bronzové, železné a taktéž z doby římské. Do období neolitu spadá pravděpodobně objekt 53 a s jistotou objekt 54.

Objekt 53 představovala zahloubená kruhová jáma o rozměrech 188 × 172 cm (obr. 1). Maximální hloubka měřená od úrovně podloží činila 41 cm (nadloží tvořila 40 cm mocná černozem, ze které nepochází žádný archeologický materiál). Výplň objektu sestávala převážně z homogenní tmavě černé hlíny, která na bázi přecházela do tvrdé, propálené hlíny oranžovo-červené barvy. Z obou uloženin byl odebrán vzorek o objemu cca 10 litrů pro archeobotanickou analýzu.

Objekt 54 může být popsán jako jáma nepravidelného tvaru o rozměrech 438 × 245 cm (obr. 1) a maximální hloubce 79 cm (nadloží tvořila 30 cm mocná černozem). Objekt 54 byl vyplněn tmavě černou hlínou, která byla v některých částech přerušena

světle žlutými jílovitými ččkami; s ohledem na jeho tvar a velikost předpokládáme, že sloužil jako exploatační jáma. Zatímco objekt 53 není prozatím možné datovat kvůli absenci archeologického materiálu (jeho zařazení do neolitu je založeno pouze na podobnosti výplně a vzájemné blízkosti k objektu 54), objekt 54 poskytl kolekci keramiky v počtu 77 kusů, jež může být z hlediska tradičního členění relativní chronologie (Čižmář et al. 2004; Kazdová 1984; Podborský et al. 1977) řazená do kultury s moravskou malovanou keramikou. V souboru není zastoupeno příliš mnoho chronologicky citlivých znaků, až 90 % kusů nenese žádný druh výzdoby. V jednom případě se podařilo identifikovat fragment výdutě s výčnělkem typu soví hlavička (obr. 1: 3), ve dvou případech dvě rohatá ucha původně náležící větší putně (obr. 1: 1, 2). Na jednom fragmentu z okraje tenkostěnného pohárku se dochovala nevýrazná rezidua červené (možná červeno-bílé) malby. Tvarové spektrum zbývajících fragmentů keramických nádob není příliš rozmanité, nicméně i přes nevelkou početnost souboru se podařilo rozpoznat několik hrnců/hrncovitých tvarů s odděleným, rozevřeným, prohnutým hrdlem, dále několik dalších hrncovitých užitkových tvarů, putnu/putny s rohatými uchy, tenkostěnné pohárky a v jednom případě fragment blíže nespecifikovatelné nádoby dvojkónické profilace.

Obr. 1. Bořetice. Kresební dokumentace zahloubených struktur a výběr keramických nálezů z objektu 54. Kresba D. Cibulka, J. Malíšková.

Fig. 1. Bořetice. Drawing documentation of features and a selection of pottery finds from Feature 54. Drawing by D. Cibulka, J. Malíšková.

Co se týká charakteru hmoty, převažuje v souboru jemnozrná keramika (89,6 %) vypálená v oxidační atmosféře. Celkem osm fragmentů tenkostěnných pohárů zastupuje oxidačně vypálenou keramiku zhotovenou z jemně plavené hmoty. Mimo keramickou složku byl ve výplni exploatační jámy objeven i fragmentarizovaný archeozoologický materiál. Za starší intruzi pak můžeme považovat nález drobné čepelky s otupeným bokem z patinovaného eratického silicitu, která na lokalitě indikuje také možné stopy aktivit z období mladého paleolitu (viz oddíl Paleolit).

Na základě výše popsaných znaků může být analyzovaný soubor z objektu 54 datován pravděpodobně do mladšího stupně kultury s moravskou malovanou keramikou. Nicméně tento předpoklad by bylo dobré konfrontovat také se současnou koncepcí chronologie neolitu založenou na radiokarbonovém datování (nejnověji pro Moravu Kuča et al. 2012; Květina, Trampota 2020).

Nejbližší lokalitou II. stupně kultury s moravskou malovanou keramikou v okolí Bořetic je Kobylí na Moravě, poloha „Lumperky“ (cca 5 km; viz přehledová mapa Trampota 2015). V blízkém okolí (do 20 km) se nachází již více známých lokalit, které se koncentrují převážně směrem na sever až severozápad od Bořetic. Patří mezi ně např. Klobouky u Brna „Novosady“ a „Hradisko“, dále několik osídlených poloh na katastru obce Diváky, a to v poloze „Burberk“, „Polejtné“, „Porgartně“, „Stará hora“, „Díly v zelách“, „Nedánov“, „Nivy pod Svárovem“ a „U Kravína“, dále Křepice u Hustopečí – intravilán a „Záhumnice“ a Šitbořice „Pod Líchama“. Směrem na východ jsou nejbližší lokalitou Šlapanice u Brna „Díčky“ (Trampota 2015).

Literatura

- Čížmář, Z., Pavúk, J., Procházková, P., Šmíd, M. 2004: K problému definování finálního stádia lengyelské kultury. In: Z. Čížmář (ed.): *Zwischen Karpaten und Ägäis: Neolithikum und ältere Bronzezeit, Gedenkschrift für Viera Němejcová-Pavúková*. Internationale Archäologie, Studia honoraria, Bd. 21. Rahden/Westf.: Leidorf, 207–232.
- Kazdová, E. 1984: *Těšetice-Kyjovice. I. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou*. Brno: Universita J. E. Purkyně v Brně.
- Kuča, M., Kovář, J., Nývltová Fišáková, M., Škrdla, P., Prokeš, L., Vaškových, M., Schenk, Z. 2012: Chronologie neolitu na Moravě: předběžné výsledky. *Přehled výzkumů* 53(1), 51–64.
- Květina, P., Trampota, F. 2020: How do they fit together? A case study of Neolithic pottery typology and radiocarbon chronology. *Archeologické rozhledy* LXXII(2), 163–193.
- Podborský, V., Kazdová, E., Košťuřík, P., Weber, Z. 1977: *Numerický kód moravské malované keramiky*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně.
- Trampota, F. 2015: *Sídelní a distribuční struktury v neolitu v regionu povodí Dyje*. Rkp. disertační práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav archeologie a muzeologie. Uloženo: Ústřední knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Dostupné také z: <https://is.muni.cz/th/emcwq/>.

Summary

Two Neolithic features were discovered in 2017 during a rescue excavation brought about by a family house construction in Bořetice – “Panské” field (Břeclav District). While the Neolithic dating of Feature 53 is disputable, Feature 54 can probably be dated to the later phase of the Moravian Painted Ware culture based on pottery finds (Fig. 1).

David Cibulka, Johana Malíšková, Balázs Komoróczy, Peter Apiar

Bořitov (okr. Blansko)

„U Dálnice“, parc. č. 2259.

Neolit. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.
Uložení nálezu: Muzeum Blanenska, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.4270775N, 16.5805850E

V rámci rekonstrukce plynovodní sítě mezi obcemi Bořitov a Lysice s odbočkou na Býkovice (akce: PROP MS Bořitov – Lysice – Býkovice), jejímž investorem byla firma GasNet, s.r.o., byly na všech katastrech zjištěny pozitivní archeologické situace (viz příslušné oddíly). Jelikož trasa plynovodu vedla přes známé archeologické lokality (Bořitov – „Krchůvky“, Bořitov – „U Lysické silnice“ a Býkovice – „Příčnický“) byl v celém prostoru budoucí skrývky o šířce 3 m a délce 4 527 m proveden předstihový detektorový průzkum, z něhož se však nepodařilo získat žádný nález dokládající pravěké či raně středověké aktivity. Archeologický dohled a výzkum při skrývce 3 m širokého pásu ornice, v jehož středu vedl původní plynovod, probíhal od začátku března do konce července roku 2021 a podíleli se na něm společně pracovníci Muzea Blanenska a Muzea regionu Boskovicka. Kromě Býkovic – „Příčnicků“ nebyly výše zmíněné archeologické lokality potvrzeny, ale byly zjištěny dvě nové polohy na katastru Bořitova a Lysic.

Na katastru Bořitova byl 4. května 2021 prozkoumán archeologický objekt (obj. 514) situovaný ve východním rohu parcely č. 2259 nacházející se v blízkosti silnice č. 43 (obr. 2). Jednalo se o mělce zahluobený objekt kruhového tvaru o průměru 0,7 m s podhloubenými stěnami o průměru 0,9 m. Dochovaná hloubka objektu činila 0,3 m. Tmavá výplň objektu se vyrýsovala v hloubce 0,45 m pod ornici a obsahovala ojediněle drobné úlomky pravěké keramiky (snad neolitické), dále malé uhlíky a rozpadající se mazanici. Objekt ležící v nadmořské výšce 326 m

Obr. 2. Bořitov. Pohled na začištěný objekt 514, v pozadí obec Bořitov. Foto M. Novák.
Fig. 2. Bořitov. View of the cleaned Feature 514 with Bořitov in the background. Photo by M. Novák.